

SIMON MAWER

EVANGELIUM
PODLE
JIDÁŠE

FLEET

Simon Mawer

Evangelium podle Jidáše

SIMON MAWER

EVANGELIUM
PODLE
JIDÁŠE

≡ KNIHA ZLIN

Copyright © 2000, 2001 by Simon Mawer
This edition published by arrangement with Little, Brown, and
Company, New York, New York, USA. All rights reserved.
Translation © Filip Hanzlík, 2014

ISBN 978-80-7473-235-5 (PDF)

Věnováno Connie – jako vždy

1

„Požehnejte mi, otče, neboť jsem zhřešila.“

Zpovědnice je zvláštní prostor. Jakýsi kříženec šatní skříňe a modlitební lavice, lakovaná dřevěná konstrukce, pravděpodobně jediný kus nábytku, který nevzbuzuje vášně sběratelů. Nestane se, že byste v nějakém výstavním moderním domě, třeba v londýnském Islingtonu, natrefili ve vstupní hale na zpovědnici a vyslechli si pyšného majitele, jak bezstarostně přiznává: „To jsme sehnali v aukci. Přišlo nám, že se to sem prostě hodí. Jako věšák je to výborné.“

Ne.

Se zpovědnicí si člověk spojuje jiné obrazy: kabinu v návštěvní místnosti věznice, například; místo, kde se na několik minut v měsíci setkávají odsouzcenci se svobodnými lidmi, aby si vyměnili pár banalit a vzájemných výčitek.

„Požehnejte mi, otče, neboť jsem zhřešila.“ Stín za zpovědní mřížkou. Intenzivní, anonymní intimita. To děsivé obnažení duše, vědomí, že může dojít k odhalení něčeho hroživého. „Požehnejte mi, otče, neboť jsem zhřešila.“ Ve skutečnosti se ale pouze potýkala s rozpaky, s tím utrpením věřících, které je obtěžující jako vyrážka, utrpením, které ve skutečnosti *je* něčím na způsob mentální vyrážky. Začneš si to škrábat, a tím se to jenom zhorší. Lidé se vydávají jako misionáři do Afriky právě kvůli rozpakům. Ale dostanou tam opravdovou vyrážku. „Trápí mě pochybnosti,“ řekla.

„Dobrý Bože, my *všichni* pochybujeme, mé dítě,“ odvětil jí. „*I já* mám pochybnosti.“

„Opravdu? O čem pochybujete?“

„Chtěl bych vám připomenout, že zpovědník jsem já, ne vy.“

Zaslechl na opačné straně zpovědní mřížky potlačené chichotání? Dokonce se pokradmu podíval, zda nezahlédne její obličej, ale žena na druhé straně pro něj zůstala pouhým stínem za kovovou mřížkou. Vně zpovědnice pohybující se a zároveň nehybný dav v ohromné bazilice; uvnitř robustního dřevěného kvádru tato zvláštní intimita zpola viditelné, zpola tušené siluety.

Mřížkou oddělující tyto dvě postavy pronikl závan parfému: trochu pižma, nádech pronikavé vůně citrusových plodů.

„Omlouvám se, otče. Odpusťte mi.“

„Zpověď musíte činit vážně nebo ji nečinite vůbec,“ napomenul ji.

„Samozřejmě, otče.“

„A kromě těchto pochybností?“

„Dotýkala jsem se svého těla, otče.“

„Pouze jednou?“ Člověk by neměl příliš vyzvídat. Tohle je samozřejmě hřích. Před zpovědníkem se otvírá celá propast hříchů plná svíjejících se hadů špehování a chlípnosti.

„Víc než jednou.“

„Je nutno posoudit, zda se z toho stal zvyk nebo zda hovoříme o pouhé občasné slabosti. Jak to tedy je?“

Zahihňala se. Stín na druhé straně mřížky se tentokrát docela jistě zahihňal. „Řekla bych, že spíše občasná slabost.“

„Mluvíte se mnou vážně?“

„Omlouvám se, to jen, jak jste to řekl. Jako kdybyste se mnou smlouval. Směňoval kajícnost za pokání.“

„Nesmíte si ze zpovědi dělat legraci.“

„Omlouvám se,“ řekla znovu, „omlouvám se.“

Dodal něco o motivech zpovědi, poskytl jí krátkou přednášku o skutečné kajícínosti, lásce k Bohu a odpuštění hříchu. „Hřích je nepřítomnost Boha. Nic víc, nic méně. Pokud se opravdu chcete navrátit k Bohu, má zpověď smysl. Jenom tehdy.“

„Ano,“ řekla. „To bych ráda.“

Zaznamenal ten úmyslně použitý podmiňovací způsob, ale nechal to být. „Jako projev pokání odříkáte deset zdrávasů a modlitbu za svou duchovní obrodu. Nyní učíte pokání.“ Náboženské rituály, výrazy srozumitelné pouze zasvěceným: pronesla očekávanou formulku sebeobvinění a odhodlání ke zbožnosti a na oplátku se jí dostalo požehnání. Zašeptala poděkování a opustila stěny zpovědnice. Z klaustrofobických stínů nechala odplynout do vod všednodennosti onu podivnou prchavou důvěrnost stvořenou zpovědí.

Otočil se vpravo a posunul clonu zpovědní mřížky, aby zjistil, zda na zpověď čeká jiný stín, další směsice hříchu, pochybností a úzkosti. „Požehnejte mi, otče, neboť jsem zhřešila.“

V šest hodin večer definitivně zavřel obě clony a sňal z krku štólu, jako když si chirurg po operaci sundává chirurgické rukavice. Zpovědník, chirurg. Je v tom podobná intimita, v jednom případě duchovní, v druhém fyzická, a také ovšem podobná anonymita. Jeden se přehrabuje v pacientových vnitřnostech, druhý v jeho nejskrývanějších tajemstvích, přičemž oba to dělají rezignovaně a nezúčastněně.

Cestou ze zpovědnice se vydal směrem ke křížení lodí baziliky, pod hroživou vyprázdněnou kupoli opatřenou umělecky průměrnou mozaikou, pod obrovskou masu prostoru, kterou Michelangelo Buonarrotti vměstnal mezi zdi stavby způsobem, jenž lze připodobnit ke grandiózní krádeži. Může pouhý prostor navodit dojem

posvátna? Lidé se v bazilice přesouvali sem a tam jako zrnka písku na dně laguny – turisté, poutníci a ti, kteří nejsou ani jedno, ani druhé. Svit voskovic se míhal na balustrádách, u kterých se návštěvník zastaví a zkoumavě nahlíží do temné hlubiny, ve které spočívá hrob apoštola. Lidé se srocují kolem jako čumilové na místě nehody, aby se přesvědčili, co se skutečně stalo. Jednou se ho na to dokonce někdo zeptal; a samozřejmě, on té ženě odpověděl, ujistil ji, že je opravdu *možné*, že na tomto místě je pochován samotný apoštol církve svaté.

„Jenom *možné*, otče?“ udiveně mu odpověděla další otázkou. „Co je tohle za víru?“

No ano, co je tohle za víru? Vyschlá, zvětšela věc, konstrukt držící pohromadě díky zvyku, vzdoru a úzkosti. „Objektivní realita není podstatná,“ řekl jí, „a největší význam má pro archeologii, ne teologii. Duchovní skutečnost znamená, že jste Bohu stejně blízko u sebe doma jako v bazilice. Bazilika má význam, pokud posiluje vaši víru.“

A na to ta žena (šedovlasá, s přízvukem, který identifikoval jako německý, se ztrhanou a rezignovanou tváří) řekla zvláštní věc: „A posiluje *vaši* víru, otče?“

Venku pršelo. Světla pableskovala na mokré kamenné dlažbě náměstí a vánoční strom čněl na prostranství před bazilikou jako znamení severského pohanství. Na oranžovělá záře města propůjčovala mrakům podobu vzdušného víru vyvolaného mohutným požárem. Spěchal mezi provazci deště do svého bytu, osprchoval se a převlékl. Chystal se na recepci, která se toho večera konala v jednom z nespočetných paláců ve městě, recepci na závěr kongresu, který probíhal celý předchozí týden.

Ta recepce byla nudná záležitost, změt černé, šedé a tmavomodré pod dohledem dovádějících nymf a bohyň umístěných na pozdně manýristickém štukovaném

stropě. Nad hlavami ctihodných církevních hodnostářů se vznášely růžová poprsí a ochablé penisy. V davu občas problesklo fialové biskupské roucho, jindy zase večerní róba povinně konverzující ženy z diplomatického sboru nebo manželky anglikánského duchovního (a milenky jiného), ale převládající vyznění bylo římsko-klerikální, introvertní a samolibé.

„Tohle je Manderley Dewerová,“ sdělil mu kdosi a vzápětí už si třásl rukou s jednou z přítomných žen. Překvapilo ho, že zná jeho jméno. „Nečetla jsem teď nedávno nějaký váš článek v *Timesech*? Něco o svitcích od Mrtvého moře?“

Věnoval jí roztržitý pohled, v přítomnosti žen se cítil nesvůj. „Hovořit o svitcích je trochu nadnesené. Je to jen pár zlomků. Papyry z En-Moru.“

„Nejranější části evangelií,“ poznamenal muž, který je seznámil. „Daleko nejdůležitější písemný artefakt za posledních padesát let.“

Žena se pokoušela pokračovat v konverzaci. „Nespočívá jejich význam v tom, že pokud by se opravdu jednalo o části evangelií, posouvalo by to dobu jejich vzniku před židovskou válkou roku 68 po Kristu?“

„Ano, k tomu závěru jsem v článku dospěl,“ souhlasil otec Newman. „Politicky vzato se jedná o skvělou myšlenku.“

„Politicky?“

Spěšně jí pohlédl přes rameno, jako by po něčem pátral, nejspíš po možnosti útěku. „Z hlediska církevní politiky. Tyhle závěry jsou trnem v oku akademikům, kteří tvrdí, že evangelia jsou pozdějšími výtvary rané církve. Ale o to ani tak nejde. Jde o ty samotné zlomky, jejich text, svědectví, která vydávají.“

Chvilí tohle sdělení promýšlela, hlavu skloněnou na stranu, na rtech sotva znatelný úsměv. „Vzrušuje vás to, že?“

Slovo *vzrušuje* považoval za nebezpečné. Začínal se ho zmocňovat pocit trapnosti. „Jak to myslíte, vzrušuje?“

„Ty texty, ty vás vzrušují.“ V jejím úsměvu zahlédl náznak sarkasmu. Oči bývají nicneříkajícími čidly zraku, kterým výraz propůjčí až reakce na pronikající světlo; ale ústa žijí vlastním životem. A její ústa vyjadřovala specifickou ironii, jejíž důvod nebyl s to rozluštit.

„Ano, nejspíš máte pravdu.“

Co dalšího při pohledu na ni viděl? Co může osoba žijící v celibátu vnímat při náhodném setkání s ženou? Vnímá tvář nevýrazných rysů, velké oči neurčité barvy, něco mezi šedou a hnědou, dojem potlačované úzkosti pod slupkou bezstarostnosti. Vlasy rozpuštěné, prostoupené barvami podzimu. Vypadala o trochu mladší než on – něco málo po čtyřicítce, odhadoval, i když v posuzování věku u žen neměl velkou praxi, jako ostatně v ničem, co se žen týkalo.

A co tak asi pozorovala ona, ptal se v duchu sám sebe. Nudného, sucharského kněze? Sterilního panáka? Něco jako slepou vývojovou větev lidstva, nejspíš.

Rozhostilo se mezi nimi ticho, jak se to po prvních slovech konverzace stává. Ostatně, co dalšího by si ještě měli říct? Spojovalo je něco? „Jste tady kvůli konferenci?“ zeptal se.

„Tady nebo *tady*?“

„Pardon?“

Tohle zmatení ji zjevně pobavilo. „V téhle místnosti jsem kvůli konferenci, to ano. Tady v Římě ale ne.“ Její manžel je diplomat, vysvětlila mu. Pokrčila rameny, jako by to ani nestálo za řeč, a rozhlédla se po místnosti, snad hledala jiný objekt zájmu. Někdo z okolostojících mluvil o stropní výzdobě (každý obrátil pohled na strop, když se konverzace zadrhne) a ona se zadívala nahoru na zaprášený propletenec falických

bůžků a obdařených bohyň, aby se vzápětí podívala zpátky na něj a se svým typickým úsměvem mu položila otázku: „Myslíte si, otče, že pochybovali?“ A v tom okamžiku zaznamenal závan oné vůně, která k němu pronikla skrze mřížku zpovědnice, ostrou vůni citrusových plodů, jež jako by ani nepocházela z uměle vyrobeného parfému, ale připomínala něco živočišného a nebezpečného. A v mysli mu vytanula nanejvýš rouhačská myšlenka: právě takhle rozpoznali apoštolové z Emauz Krista po jeho vzkříšení, na základě pouhého gesta, kombinací slov, možná i vůní.

Cítil, jak rudne: pod tuhou kněžskou sutanou začalo klíčit závažné znepokojení, potil se z pocitu studu. Naštěstí se ostatní účastníci rozhovoru po chvíli vzdálili, aby se věnovali jednomu z kusů nábytku, a nechali je o samotě. „Jsem poněkud na rozpacích,“ řekl.

„Ale proč? Neměl byste umět oddělovat osobní pocity od výkonu svého úřadu?“ Naklonila hlavu na stranu, jako kdyby se zamýšlela nad ním samým a tím, co právě řekl. Obojí jí připadalo lehce zábavné. „Každopádně já jsem ta, která by si měla připadat trapně, ale nic takového necítím. A ráda bych, abyste to vnímal stejně. V životě jste určitě slyšel mnohem horší věci. Musím říct, že jsem si vás představovala staršího.“

„Já si vás zase představoval mladší.“

Trhla sebou. „*Bingo*. Třeba jako nějakou přihlouplou puberťačku?“

„Tak nějak.“

„Obávám se, že při zpovědi tak působím. Připomíná mi školní léta. Věřil byste, že jsme si tehdy vymýšlely hříchy, jen abychom měly co říkat zpovědníkovi? Nejspíš to znáte, ne? Dotýkala jsem se Anny-Marie, když byla ve sprše, řekla jsem Matyldě, že nevěřím v Boha, používala jsem neslušná slova za zády sestry Mary Josephine a podobné věci. Ale mohu vás ujistit, že teď

už jsem o něco vyzrálejší.“ Zasmála se, jako by chtěla popřít to, co právě řekla. „Musíte k nám někdy přijít na návštěvu. Kde bydlíte? Přijďte někdy na večeři. Dejte mi své telefonní číslo.“

Není neobvyklé, že se katolicky založené ženy přátelí s kněžími. Je v tom z jejich strany trochu ochránářství. Podporují kněží materiálně, zatímco ti své věrné posilují ve víře. V protestantské tradici je to možná trochu jiné, ale i tam platí, že starat se o kněze je bohubíbe a záslužné. Pokud nejste zatíženi žádnou náboženskou tradicí, nejspíš stěží pochopíte, proč vůbec existuje něco jako kněz žijící v celibátu a proč se proboha nějaká žena takovým mužem zaobírá.

„Omlouvám se,“ odvětil, „nezachytil jsem přesně vaše jméno... Manderley?“

Zvedla k němu hlavu skloněnou nad kabelkou, ve které se snažila najít notýsek nebo aspoň kus papíru. „Madeleine. Madeleine Brewerová.“

Tak. Madeleine Brewerová. První setkání. Takhle si tedy s nimi pohrála zmatená ruka náhody, podobná netrpělivé dětské ruce přesouvající figurky na šachovnici.

„Tak povídejte,“ řekla, pero připravené zaznamenat další přírůstek do adresáře.

Magda – nyní

Byt, ve kterém bydlím, se nachází ve starém římském paláci, Palazzo Casadei. Budova stojí na samém okraji bývalého ghetta: jedna ze stěn směřuje do otevřeného křesťanského světa, další pak nabízí výhled do úzké uličky vinoucí se mezi stěsnanými domy židovské čtvrti. Byt se krčí těsně pod střechou budovy: strop se svažuje ke stranám, okna na úrovni podlahy, podlahy nerovné; byt poskytuje pocit útočiště vysoko nad ruchem ulice, pocit svatyně. Říká se, že během války ukrývala

kněžna Casadei Židy v místnostech skrytých za trámovím.

Pracuji, samozřejmě. Musím z něčeho žít. Částečný úvazek, mizerně placená, neoficiální práce. Organizace, pro kterou pracuji, nese hrdý název Angloamerická jazyková škola a sídlí ve třetím patře domu nedaleko hlavní železniční stanice. O prostory v domě se dělí s tratorii, další kancelářské prostory patří pochybným firmám zabývajícím se vývozem a dovozem všeho možného a ještě pochybnějším právníkům, kromě toho se v domě nachází „ubytovna“. Ve svém logu se škola poněkud nadneseně chlubí kombinací britské a americké vlajky v nejasném vzájemném postavení, ve kterém připomínají válečná vyznamenání z nějaké koloniální války. V nápisu pod vlajkami je uvedeno *Registrováno Britskou radou*.

Každý týden dostávám výplatu v použitých deseti-tisícových lirových bankovkách. Ředitel školy na mě od samého počátku koukal s podezřením a lámal si hlavu nad tím, proč by muž mého věku stál o řadové učitelské místo; ale celkem správně dospěl k závěru, že nemám o nic větší zájem udat ho na finančním úřadě, než má on zájem zaměstnávat mě legálně. Nevyžadoval žádná doporučení a já žádná nenabízela; tak to u nás chodí. Ale aspoň mám práci, což mi pomáhá udržovat se v mentální i fyzické kondici, méně už po stránce duchovní. Pokusy o záchranu duše jsem vzdal už dávno.

A společnost mi dělá Magda.

Magdu jsem našel. Našel jsem ji v jednom z prvních jazykových kurzů, které jsem na škole vedl. Působila jako ztroskotaná loď vyplavená mořem na pobřeží, jako kus odpadu, který připlul odkudsi z Evropy, z Blízkého východu nebo vlastně z kteréhokoli jiného koutu světa – z Jižní Ameriky, Filipín, Indie, odkudkoli.

Novotná Magda. Zpočátku mi nebylo jasné, co z toho je jméno a co příjmení. Novotná Magda, odpovídala tvrdošíjně, kdykoli jsem se jí na to zeptal. Tak jsem ji oslovoval *Novotná* a zdálo se mi, že jí to tak vyhovuje. Byla vysoká a tichá, vždy oblečená v černém, jako kdyby neustále držela smutek, snad za ztracenou nevinnost. Její vlasy měly být plavé, aby odpovídaly stereotypním představám o slovanských dívkách, ale byly černé, ať už to byla jejich přirozená barva či nikoli. Nosila je nakrátko ostříhané a rozčuchané, díky čemuž vypadala mladší, než ve skutečnosti byla, ale prozrazovala ji její pleť: ani silná vrstva mejkapu nezakryje opotřebovanou kůži. Rudá rtěnka dodávala jejím rtům vzhled otevřené rány.

„Nejdřív nám řekněte, kde bydlíte,“ vyzval jsem studenty na první hodině. Odpovědí mi byly nářky kočovníků bez domova: v hostelu; u kamarádů; ve společně pronajatém bytě; dneska tady, zítra jinde.

Nohy Novotné byly vzájemně propleteny jako lesklý černý had vinoucí se okolo zprohýbaného kmene, nejspíš kmene stromu poznání dobra a zla. „Se sestrami,“ odpověděla. Nemyslela tím sourozence, ale řádové sestry z jakéhosi obskurního řádu polských jeptišek.

„A odkud pocházíte?“

„Z Maroka.“

„Z Burundi.“

„Z Moravy,“ řekla Novotná. To slovo ve mně vzbudilo chvilkový záchvěv prudké úzkosti, mrazení blížící se hrůze.

„A kde byste chtěli žít?“

„V Americe.“

„V Americe.“

„V Americe.“

Novotná reagovala pokrčením ramen, gestem zcela typickým pro její vystupování vyznačující se nezájmem

o většinu toho, co se kolem ní děje. Když nakonec řekla: „V Americe,“ znělo to stejně, jako kdyby odpovíděla: „Na Měsíci.“

Začal jsem s vyučováním. Název lekce zněl „Na hraničním přechodu“. To se ukázalo jako vhodné téma. Studenti si mezi sebou rozdělili role, ze kterých měli ve skutečném životě obavy – jedni představovali nevlídné úřednické typy, jiní se stali idealistickými cestovateli, zatímco ostatní přijali úděl zoufalých vydědčenců.

„Ukažte mi váš cestovní pas.“

„Tady je.“

„Kde máte vízum?“

„Vízum je na konci.“ To vzbudilo úzkostný smích.

„Za jakým účelem přijíždíte?“

„Chci si najít práci.“

„Máme tu několik pracovních míst pro nadšence.“

Další smích ve třídě. Zoufalost celé věci jim začala být zřejmá: překonávala jazykové bariéry a kultury, stal se z ní univerzální, všem srozumitelný vtíp.

„Pracuji jako sekretářka,“ řekla Novotná. „Dobrý píšu na stroji.“

„Dobře. Píšete dobře.“

„Dobře píšu na stroji. Jsem se učící.“

„Možná. Ale chtěla jste říct učenlivá.“

„Já pracuji jako ředitel,“ řekl jeden ze studentů. To vzbudilo všeobecné veselí.

Bylo to po šesté nebo sedmé lekci, kdy jsem ji pozval na oběd? Co by na to řekla Madeleine? Nejspíš by mi doporučila, abych tu dívku nechal být. Co si tak může slibovat od starého suchara, jako jsi ty, zeptala by se. Ale Novotná reagovala na moje pozvání úplně stejně, jako reagovala na cokoli jiného: oním lhotejným pokrčením ramen a zamyšleným přežvykováním. „OK.“ Jako by si celou věc pečlivě promýšlela a v duchu dávala dohromady útržky promluvy v angličtině: „Myslím,

že když půjdeme na oběd, měl bys mi říkat Magdo,“ prohlásila.

Magda. Madeleine: podobnost těch jmen mi připadá zábavná. Ať už hodnotíme lidskou osobnost jakýmkoli měřítky, nikdy se od sebe dvě ženy nelišily víc než Magda a Madeleine. Magda je vysoká, tichá a oblečená vždy v černém, jakoby stále ve smutku; Madeleine byla malá a temperamentní, typ osobnosti, nad níž její manžel obracel oči v sloup v předstíraném zoufalství. Madeleine byla jemná a utěšitelská; Magda je neosobní a lhostejná. Madeleine byla otevřená, Magda je uzavřená. Ale obě jsou exemplářem bytosti zvané žena, žena, ze které Ježíš vyhnal sedm ďáblů, žena, která stála po boku Ježíšovy matky na úpatí popraviště, žena, která přihlížela otevírání Ježíšovy hrobky, žena, která jako první zvěstovala učedníkům zmrtvýchvstání, když se krčili ve vedlejší místnosti.

„Našeho Pána odnesli, nevím ale, kde jest pochován.“

Na večeri jsme zašli do podniku zvaného Zia Anna, U Tety Anny, poněkud okázalé tratorie, kam jsem si zvykl chodit, když se mi nechce domů. Objednali jsme si špagety *alla puttanesca* s ostrou omáčkou a směsí rajčat a černých oliv, která vzbuzuje myšlenky na hřích, oheň pekelný a menstruaci. Magda seděla naproti mně u mrňavého stolku, odložila žvýkačku do popelníku (na nepatrný okamžik se jí při tom v šarlatové ústní dutině zableskla tmavá amalgámová plomba) a spořádala svoji porci s metodickým odhodláním člověka, jenž si není jistý, kdy se zase dostane k pořádnému jídlu.

Dříve pracovala v továrně na výrobu obuvi, řekla mi mezi dvěma sousty, v oddělení vývoje nových modelů. Její tehdejší život byl nudný a mzda mizerná, a tak se rozhodla vyzkoušet něco nového a s kamarádem se vydala do Itálie na zkušenou. Lépe řečeno s kamarádkou. Nad ní ale jen mávla rukou. „Vrátila se.“

„A kde pracuješ teď? V Římě to asi nebude nijak slavné.“

Magda popotáhla. S nečekanou jemností, skoro jako by si nanášela mejkap, si ubrouskem otřela rajčatovou omáčku, která se jí usadila v koutku úst. „Kreslím.“ Pak se sklonila ke své objemné tašce, aby mi ukázala složku s výkresy, a podávala mi jednotlivé listy. Byly to kresby uhlem, zručně provedené, trochu povrchní kousky toho typu, které se nabízejí na Piazza Navona, aby nalákaly turisty ke zhotovení portrétů: byla tam Barbra Streisandová, Madonna, ale taky papež. Pokrčila rameny. „A taky jsem občas modelem.“

„Modelem pro umělce?“ zeptal jsem se.

Tehdy se poprvé usmála. Její úsměv byl takový spěšný, ledabylý pohyb – pouhé roztažení úst, chvilkové vypuštění vzduchu z nosních dírek. „Pro obrazy.“

„Obrazy?“

Ošila se, jako by to bylo samozřejmé. „Fotografie. Nemám na sobě žádné šaty.“

Hluk tratorie nám zasahoval do rozhovoru, chřestění příborů, řinčení talířů, zvuk nesrozumitelných konverzací od okolních stolů. A já si při tom uvědomil, jak se ve mně střetávají dvě protichůdné emoce, jak o sebe drou dva pocity, z nichž jeden můj předchozí život určoval a ovládal, zatímco druhý byl potlačován: zakřiknutost a chtíč.

„Chceš se podívat i na ně?“ zeptala se.

„Radši ne.“

Lhostejně pohodila hlavou a vrátila se k jídlu, vytřela zbytky omáčky na talíři kouskem chleba, načež si objednala *pollo alla diavola* s náruživostí jedlíka, který právě zhltnul talíř pálivých špaget a rozhodně ještě neskončil. „A co jeptišky?“ zeptal jsem se. „Co ty si myslíš o tom, co děláš?“

„Jeptišky?“ Zasmála se. „Jeptišky o tom nic nevědí.“

Tři dny poté vyhodili Magdu z hostelu, ve kterém bydlela. Dali jí deset minut na to, aby si sbalila svoje věci. Jeptišky toho věděly zjevně víc, než Magda tušila. Noc strávila na hlavním nádraží a vydělala si padesát tisíc lir zřejmě jako odměnu za to, že s někým šukala na zadním sedadle auta. Tohle nevím jistě. Nejsem hlupák, ale jistý si nejsem. Následujícího dne přišla na hodinu angličtiny jakoby nic.

„Sháním ubytování,“ oznámila Magda spolužákům.

Magda, Madeleine, Magdalena. Máří Magdaléna. Dlouho byla považována za problematickou postavu, Máří Magdaléna. Marie z Magdaly, pravděpodobně. Ale to není podstatné. Podstatné je, kým byla. Velkou hříšnicí, jak ji popisuje Lukáš? Marií z Betanie? Ženou, která pomazala Ježíše posvátným olejem, chrizmou, díky čemuž dostal přízvisko Kristus? Jakkoli si tuhle ženu ztotožníme, základní skutečnost je nepochybná – byla ženou, a z tohoto důvodu by raná církev nejraději celý ten příběh přepsala a upravila, kdyby to bylo jen trochu možné; časné zrána onu první velikonoční neděli to byla Marie z Magdaly, kdo spatřil prázdnou hrobku; a jak se píše v Evangelii svatého Jana, které je v téhle věci zřejmě docela přesné, byla prvním člověkem, který spatřil Kristovo vzkříšení.

Magda stojící uprostřed mého bytu, vysoká tmavá postava: ošoupané boty, černé punčochy, černá sukně (příliš krátká), černý kabát (pohozený na rozlámaném gauči), černý svetr obepínající drobné výstupky nader, obličej orámovaný tmavými na krátko ostříhanými vlasy, rudá sebevědomá ústa. Ve tváři výraz ostražitosti, nejasného podezření.

Nasměřoval jsem ji ke schodišti vedoucímu z obývacího pokoje na střešní terasu. Rozhlédla se. V tu chví-

li jako by ji zradily emoce: krátké, ostré nadechnutí, letmý úsměv. Všude kolem ní se rozprostíralo město – obal města, který jeho obyvatelé při vyřizování každodenních pozemských záležitostí nevnímají. Terasa působí jako plavidlo vydané napospas bouřlivému terakotovému oceánu, šikmé taškové střechy tříštící se jako vlny o věže, zdi a chrámy. Madeleine vykřikla, když to poprvé viděla. Nechala vytrysknout svoji radost, já-sala. Magda se jen pousmála, jako kdyby to viděla už mnohokrát.

„Něco nakreslím,“ řekla. Položila tašku na zem a zašla dovnitř pro židli. Když se vrátila, zastavila se na chvíli s židlí v ruce a promýšlela kompozici. Z místa, kde stála, bylo vidět zhruba šestnáct kupolí, včetně té největší, oné matky i otce všech kupolí, kterou téměř všichni mylně přisuzují Michelangelovi; ale bylo možno zahlédnout i řadu menších chrámů, rafinovaných barokních kupolí s lucernami připomínajícími bradavky. Gotická severská tradice vždycky upřednostňovala falické špice věží a skloněnou, asketickou postavu Krista; ale na jihu se prosadila ženská složka křesťanství: drobnější, uklidňující, svůdná, sálající vůněmi jiných, dávnějších božstev – Deméter, Ceres, Kybelé, Eset. *Mariánský kult*, jak to poněkud hanlivě označují protestanti: *mariánská zbožnost*, chcete-li katolicky konformní výraz.

Magda pojala rozhodnutí. Vykasala si sukni, sedla si do tureckého sedu na židli, vyndala skicák z tašky a začala. Její ruka se nad papírem vznášela přesně a zkušeně, jednotlivé tahy připomínaly zářezy do masa, rychlé a chirurgicky cílené; začaly se objevovat kontury vyvolávající dojem prostorovosti dvojrozměrného papíru, kupole kostela Sant'Andrea della Valle (od Maderna) se postupně přesouvala z průzračného římského vzduchu na list skicáku, který měla před sebou.

„To je dobré,“ řekl jsem jí.

Pokrčila rameny. „Možná to prodám.“ Zpracovávala žebrovní kupole, precizovala jeho křivky v zasmušilém cínovém odstínu; pak vytvarovala pryžovou kuličku a s její pomocí umnými pohyby dotvořila odstíny šedi. Když zvedla hlavu od skicáku, ukázalo se, že v kresbě kupole paradoxně zachytila i odlesk slunečních paprsků.

Magda je umělkyně. Panorama města ji při práci obkroužilo, jako kdyby ona sama byla osou, k níž se přimyká celé tohle město kupolí a zvonic, město obtěžkané vinou a přetvářkou. Magda je umělkyně a jako taková si zdánlivě přivlastňuje vše, na co se ve svém pozorování zaměří.

Tři dny přespávala na rozvrzaném gauči v obýváku. Spala schoulená pod dekou, podobná lidem, kteří tráví noc na lavičce v parku nebo v nádražní čekárně, a ráno jsem ji potkal v kuchyni, jak si připravuje kávu (*turka*, jak to nazývala, ačkoli podobnost se skutečnou tureckou kávou byla minimální), rozcuchané vlasy, tvář napuchlá a nesoucí místy otisk ruky, látky nebo hrubého tkaného přehození gauče. Byla oblečená do velikánského beztvarového černého trička, nohy bledé a neohrabané, jakoby ovládané pocitem studu z vlastní nahoty. Mou přítomnost vzala na vědomí sotva znatelným pokývnutím hlavy, aby se poté zamkla v koupelně a nevyšla z ní dřív než za půl hodiny s vrstvou mejkapu na obličej (silnou vrstvou šminky svírající obličej jako krusta a rtěnkou dodávající jejím rtům podobu otevřené rány) a odešla z bytu. Po celou tu dobu se mnou prakticky nepromluvila s výjimkou pozdravu *ciao*, který se jí zalíbil patrně proto, že ho používají mladí Američané, vyvolává dojem ležérnosti a voní po žvýkačkách. Každý den jsem si říkal, co když se už nevrátí (její ubohoučkový majetek rozhodně nebyl zárukou návratu), ale večer

byla zase zpátky, mejkap poněkud vybledlý, chování stejné: tiché, introvertní soustředění. Těžko říct, nakolik brala v potaz moji přítomnost.

Čtvrtou noc se tiše jako nějaký noční živočich vplížila do mého pokoje a vklouzla ke mně pod peřinu.

Magdě to bylo jasné hned, samozřejmě. Tehdy jsem byl překvapený, ale teď tomu rozumím. Magda o mně věděla všechno. Ležela v mé posteli schoulená jako kočka, netečná, ale vědoucí.

2

„To je otec Leo Newman?“ Ve sluchátku se ozval ženský hlas s jemným, ale přesto dobře identifikovatelným přízvukem.

„Ano, u telefonu.“

„Tady Madeleine Brewerová: potkali jsme se nedávno na recepci. Možná si vzpomenete?“

„Samozřejmě že si vzpomínám.“

„Slíbila jsem, že se ozvu. Přišel byste k nám na večeři? Vyhovovala by vám příští středa? Uvědomuji si, že to je už za pár dní, ale...“

Samozřejmě mu ten termín vyhovoval.

Brewerovi měli apartmá v hotelu Borgo Pio nedaleko Vatikánu. V místech tohoto typu si velvyslanectví pronajímají ubytovací prostory, které pak poskytují svým pracovníkům, přičemž velikost pokojů bývá přímo úměrná pracovnímu zařazení ubytovaných a velice pečlivě se posuzuje za použití tajemných byrokratických vzorců. Co se týče Brewerových, jejich postavení v tomto pomyslném žebříčku bylo poměrně vysoké, neboť Jack býval snad náměstkem ministra nebo něco takového. Večeřeli v prostorné, lehce omšelé jídelně vyzdobené záramovanými fotografiemi dětí úhledně naranžovanými na desce piana a obrazem světice zavěšeným nad velkým krbem. Madeleine cítila potřebu se za vzhled a zařízení bytu hostům omluvit: „Vypadá to, jako kdybychom bydleli v sakristii. Pokud se nemýlím,

kdysi dávno to tu patřilo nějakému kardinálovi, po kterém zůstaly všechny ty obrazy, o které se teď musíme starat, protože jsou velmi cenné, a kdybychom to odmítli, skončily by nejspíš v některém ze sklepů Národní galerie v Palazzo Barberini, to v lepším případě.“

Zmučený výraz v obličejí světice na obraze dával tušit, že přemístění do podzemních prostor ji nijak nepřitahuje. Pro ty, kdo se vyznají v křesťanské ikonografii, mohla působit monstrance v ruce světice matoucím dojmem. „Svatá Klára,“ řekla Madeleine. „To by tě mohlo zajímat, ne, Saule?“ Poznámka směřovala k jednomu z hostů, který se představil jako novinář. „Klára je přece tvou patronkou,“ dodala Madeleine.

„Copak já mám nějakého *svatého patrona*?“ Saul byl Žid (příjmením Goldstaub) a ta představa ho zjevně znervóznila.

„Ale jistě. Patronům je tvé náboženství docela ukradené. Jsou totiž zcela ekumeničtí.“ Madeleine se pustila do krátké přednášky o svatých patronech. „Katolická věrouka vytvořila celý systém vnímání patronů,“ vysvětlila přítomným. „Svatá Lucie si vyloupila oči, a proto je patronkou slepců a optiků. Svaté Apoleně vyrazili zuby, a proto jí připadli zubaři. Klára je patronkou televize, protože legenda říká, že měla schopnost objevovat se současně na dvou místech. Patronkou ji prohlásil papež Pavel.“

„Papež Pavel VI.?“ Novinář se zatvářil naprosto konsternovaně.

„Přesně ten.“

„Copak oni tyhle věci pořád berou *vážně*? To si děláš legraci.“

„Myslím to smrtelně vážně, že, drahoušku?“

Jack se na protější straně stolu shovívavě usmál.

„Maddy je pokaždé daleko nejvážnější, když říká nesmysly.“

„A dál, svatého Vavřince zaživa grilovali na rozpáleném železném roštu...”

„Něco jako barbecue.“ Novinář začínal chápat.

„Skoro. Je patronem kuchařů. Svatý Štěpán má na starosti zedníky. Zemřel ukamenováním. Svatý Šebestián zase lukostřelce.”

„Lukostřelce?”

„To kvůli své mučednické smrti. Nastříleli do něj stovku šípů. Určitě jsi to viděl na obrazech.”

„Myslel jsem, že to byl svatý Bartoloměj.”

„Toho zase stáhli zaživa z kůže. Proto je patronem preparátorů. No a svatý Josef Kopertinský je patronem letců.”

„*Letců?* Krucinál, tehdy snad ještě *neexistovala* letadla, ne?”

„Ale teď už ano. Svatý Josef měl údajně schopnost levitovat, a tak mu přiklepli piloty a letecký personál.”

„*On levitoval?*”

„Jo, lítal. Prokazatelně. Žil někdy v šestnáctém století, takže to není zas tak dávno. Když už jsme u toho, copak u vás nemáte létající rabíny?”

„No v Borough Parku, kde bydlím, jsem ještě žádného nepotkal.” Novinář se otočil k otci Newmanovi, jako by ho žádal o autoritativní posouzení téhle rozpravy. „Počkat, tohle je snad vaše parketa, otče. Je to všechno pravda?”

Leo Newman, zpocený a cítící se dost nesvůj, na druhé straně stolu připustil, že to pravda je, více či méně. „Podstatou věci je přistupovat k absurditám víry jako ke geniálním výstřednostem, považovat je za důkaz bezmezné důvěry věřícího. Samozřejmě to není článkem víry. Není to tak, že byste tomu musel *věřit*.”

„No to doufám.”

Madeleine zachytila kněžův pohled. „A co otec Leo, věří tomu?” A právě v té chvíli se v něm cosi obrátilo,

něco velmi tělesného, fyzického, jako když se ozývá první symptom nemoci. Právě takhle tělesnost ho velmi rozrušila. S myšlenkovými pochody se dokázal dobře vypořádat. S nevhodnými myšlenkami dokázal bojovat, to se naučil už dávno. Dokázal je vyhnat z mysli, podobně jako Kristus vyhnal penězoměnce z Chrámu (tenhle incident je i těmi největšími skeptiky z řad novozákonních badatelů považován za prokázaný, dokonce za zcela klíčový). Ale pokud byl terčem útoku chrám těla, jeho odvrácení nebylo zdaleka tak snadné. Asi jako když se snažíte potlačit rakovinné bujení. A pohled, který na něj Madeleine upřela, když seděli u toho dlouhého jídelního stolu pod velkorysým dohledem Jacka Brewera a zneklidňujícím pohledem *Svaté Kláry rozjímající nad eucharistií* z dílny Guida Reniho, zasel v jeho těle první semínka oné zneklidňující nemoci.

„Vlastně ani nevím,“ odpověděl chabě.

„Já myslím, že víte,“ odpověděla mu Madeleine se svým typickým úsměvem. „Řekla bych, že otec Leo je skeptik.“ Slovo skeptik rázem roztříštilo atmosféru v místnosti, drtilo ji svými tvrdými souhláskami a pronikavou sykavkou.

Newman odcházel toho večera mezi posledními. Cítil potřebu se za to hostitelce omluvit, když kráčel chodbou ke dveřím apartmánu. „Obávám se, že jsem vás příliš zdržel.“

Madeleine mu pomohla do kabátu, pečlivě si ho prohlédla a upravila mu klopky jako dítěti před cestou do školy. „Ale vůbec ne,“ odpověděla. Ostatní hosté už pomalu scházeli po schodech dolů, a jak vycházeli ven na ulici, zavanul na schodiště proud vlhkého zimního vzduchu. „Naopak, bylo nám potěšením, že jste se rozhodl přijít. Doufám, že nás zase brzy navštívíte.“

„Měl bych?“

„Stačí říct. Ozvu se vám.“ Madeleine na Newmana zkoumavě pohlédla.

„Ještě jsem se chtěla zeptat...“

„Na co?“

„Ráda bych se dozvěděla něco víc o vaší práci. Bylo by to možné? Na to jsem se chtěla zeptat.“

„Myslíte moji práci v Institutu? To vás ale nebude bavit. Samé knihy, dokumenty, vůbec nic zajímavého.“

„To se teprve uvidí.“

„Podívejte.“

Nacházeli se v oddělení manuskriptů Papežského biblického institutu. Obklopovaly je šedé kovové police, konejšivé vzdálené hučení klimatizace a filtračních protiprachových agregátů. Byli uzavřeni ve sterilní atmosféře určené k odvrácení toho, co doposud nebylo dokonáno pouze šťastnou shodou okolností: plíživého rozkladu vzácných listin. Starý dominikán, který tu pracoval jako archivář, byl právě v zadní místnosti, kde hledal něco spektakulárního a středověkého, co by Madeleine ukázal, dokument opatřený červeně psanou poznámkou, tzv. rubrikou a iluminovaný svým vlastním vnitřním zbožným plamenem.

„Podívejte,“ řekl Leo. Jeho počítač byl zapnutý, obrazovka obživlá a zářící. Na obrazovce se objevil šedo-hnědý vláknitý fragment starobylého textu, úlolek papyru v barvě čajových sušenek popsaný nejskvělejšími písmeny, která kdy člověk vymyslel, písmeny pospojovanými do slov vyvedených nakloněným a neurovnaným písmem v jazyce východního Středomoří, v běžné řeči tehdejší ulice, s významem napůl tušeným, napůl dohledaným, zanikajícím v hřmotu všeho toho, co dělí náš dnešní svět a dobu dávných uživatelů oněch slov a vět, v křiku, v kvílících staletích temna a osvětlení. Bylo vůbec možné přenést na jeho návštěvnici tohle kry-

stalické, na dřev jdoucí vzrušení z nepoznaného a odhalovaného tajemství?

„To je ono? Na tom teď pracujete?“

Pokývl hlavou. „Papyry z En-Moru.“

„A co to vlastně je En-Mor?“

„Místo. Bohem ve všech ohledech opuštěné místo, tedy až na to, že tyhle nálezy zároveň svědčí o tom, že Bůh nikdy nic tak docela neopouští. Nikdy jsem tam nebyl. Je to archeologické naleziště pod správou izraelských úřadů. V jeskyni nedaleko odtamtud našli tyhle fragmenty.“ Na obrazovce jí prstem ukázal tři slova: „*Kai eis pyr*. A do ohně. To je význam těch slov. Zřejmě je to část textu Evangelia svatého Matouše, možná ještě o něco starší. Matouš, kapitola třetí, verš desátý: ‚Každý strom, který nedává dobré ovoce, nechť je vhozen do ohně.‘ Může to ale být i z Lukáše. Oba evangelisti používají prakticky stejná slova.“

Těsně vedle hlavy zřetelně vnímal rytmus jejího dechu. Naklonila se blíž k monitoru, Newmanovi přes rameno; a jeho v tu chvíli neovládala tajemství prastarého rukopisu, precizně vykroužená písmena ani vzrušující okolnosti vzniku zkoumaného dokumentu, nýbrž něžná vřelost její blízkosti, lechtivé doteky pramenů jejích vlasů, její vůně.

„Jistí si samozřejmě nejsme. Člověk dokáže máloco tvrdit s úplnou jistotou. Nicméně předpokládáme, že nálezy z té oblasti pocházejí z prvního století po Kristu. Je tedy možné, že to, co vidíme před sebou, jsou zlomky Q.“ Madeleine chtěla vědět víc. Z výrazu její tváře Leo pochopil, že ji ta věc zaujala. Žádný předstíraný zájem. „Q znamená *Quelle*, tedy zdroj,“ vysvětlil jí. „Tedy soubor znalostí, které Lukáš a Matouš sdíleli, ale které se neobjevují v Evangelii svatého Marka. No, a tahle formulace ve skutečnosti pochází z kázání Jana Křtitele...“

„To je úžasné,“ odtušila Madeleine. Náhodně, úplně mimoděk položila dlaň na Leovo rameno, když se opět naklonila blíž k obrazovce počítače. Tenhle tělesný kontakt zarezonoval v Leově mysli tisíckrát silněji než jakákoli myšlenka. „Takže tohle jsou nejstarší známé zlomky Nového zákona?“

„Pravděpodobně. Ale je v tom ještě něco víc než stáří těch zlomků. Tyhle nálezy totiž téměř jistě prokazují, že zdroj Nového zákona, nebo přinejmenším jeden z jeho písemných pramenů, se datuje do doby před židovskou válkou. To by znamenalo, že...“

Zdálo se, že ji to opravdu zajímá, to bylo na celé věci pozoruhodné. Madeleine měla skutečně zájem o to, co jí Leo říká, zatímco její manžel Jack by se nanejvýš usmál, pokývl hlavou a změnil téma rozhovoru, to vše s patřičnou dávkou diplomatické povýšenosti a nezájmu. „Má to všechno nějaký smysl?“ zeptal se Lea při jednom z jejich setkání. „Chci říct, má to ještě vůbec smysl dnes, v téhle době?“ Madeleine tehdy na nic nečekala a sarkasticky svému muži odpověděla: „Pro mě to smysl má. A stejně tak i pro miliony lidí po celém světě. Možná s výjimkou těch nejchytřejších, jako jsi ty. A zřejmě se to netýká ani toho tvého pitomého ministerstva zahraničí Jejího Veličenstva, tedy pokud to zrovna neobsahuje nějaký šťavnatý politický aspekt. Ale pro lidi to smysl má.“

„A jak že se jmenuje ta instituce, pro kterou teď pracujete?“ zeptala se Madeleine otce Newmana. „Je to Světové biblické centrum? Řekněte mi o tom něco.“

Leo se usmál, sám sebe nepoznával, unikala mu dynamika věcí mezi ním a Madeleine, ta zjevná nahodilost, všechna ta manipulace ruky náhody, kterou člověk občas zaměňuje za ruku Boží. Všechno začalo před několika měsíci. Jednoho bezbarvého rána mu na stole zazvonil telefon a ve sluchátku se ozval hlas ředitele

Světového biblického centra v Jeruzalémě, který by rád hovořil s otcem Leo Newmanem; ten byl zrovna u telefonu a volající Steve Calder byl tímto faktem velmi potěšen, rád by po dlouhé době obnovil staré přátelství s Leem. Leo znal Caldera od loňského roku z jedné konference v Kalifornii. Pamatoval si jeho vlasy barvy nejčistší platiny a bezchybně souměrné řady bělo-skvoucích zubů. Vzpomínal na vilu s nízkou střechou obklopenou smutečními vrbami a bezvadnými trávníky, na osvětlený bazén, ve kterém plaval římskokatolický biskup spolu s evangelickou pastorkou. Vybavila se mu také hádka propuknuvší při večerním grilování ohledně Ježíšova semináře, skupinky akademiků, kteří zastávali názor, že k biblické pravdě je možné se dobrat na demokratickém základě, hlasováním. Calder byl jejich nadšeným podporovatelem: „Musíme do celé téhle debaty dostat mnohem víc racionality a méně víry,“ vykřikoval tehdy. „Víra je nepřitelem objevování a zvědavosti.“

Pošetilec, nebo podvodník?

„Leo, potřebuji vaši pomoc,“ sděloval mu ten mužský hlas do telefonu. „Udělalí jsme naprosto pozoruhodný objev. V lokalitě En-Mor u Mrtvého moře. Znáte to tam? Zkrátka, právě odtamtud přinesli celou náruč zlomků papyrových svitků. A potřebovali bychom někoho vašeho formátu, aby nám s nimi pomohl. Pošlu vám pár fotek a dám vám čas na rozmyšlenou. Ale jsem si zároveň jistý, že žádný čas potřebovat nebudete. Víím, že jakmile ten materiál uvidíte, budete nedočkavě bušit tady u nás na dveře a hlasitě prosit, abychom vás pustili dovnitř.“

První fotografie doručil kurýr hned následující den. Když se potýkal s plastovou fólií, ve které byla obálka zatavená, zmocnilo se ho ono staré známé vzrušení. Netrpělivě odtrhl a odhodil průvodku a konečně

se propracoval k vlastní obálce, ve které našel jedinou fotografii o rozměrech dvacet pět na dvacet centimetrů. Jakmile fotografii opatrně položil na leštěnou desku svého stolu, poznal, o co se jedná. Tedy poznal to v obecném smyslu: před ním ležela fotografie papyrového zlomku ve vysokém rozlišení. Zachycený fragment byl o velikosti dvanáct krát deset centimetrů. Na fotce k němu bylo přiloženo pravítko pro lepší představu o rozměrech. Okraje papyru byly potřhané a roztržené, ale jeho struktura, osnova a útek rostlinných vláken byly pevné a zřetelné; byly na něm čtyři řádky písma. Text byl místy rozostřený a vybledlý, jako by se ho někdo pokoušel vygumovat hrubou gumou; nicméně jednotlivé řádky byly pozoruhodně rovné, jako kdyby jejich autor psal na linkovaný papír, vykazovaly přesnost strojopisu a zároveň jedinečnost a neopakovatelnost artefaktu. Inkoust za ty stovky let zhnědl, ale jednotlivá písmena se zdála být stále jaksi svěží – zářivé, živé věci. *Koiné*. Papyrus byl popsán v jazyce *koiné*, ve starořeckém interdialektu užívaném v římském impériu, což byla ve své době lingua franca východního Středomoří, tedy jazyk, kterým vládli vzdělaní lidé té doby, jazyk obchodu a směny, jazyk státní správy a justice. Ježíš promlouval v jazyce *koiné*. I s Pilátem tak mluvil.

Leo se podíval na druhou stranu fotografie. Samočelný pohyb, kterým chtěl oddálit chvíli, kdy se pustí do čtení textu, podobně jako když si dítě chce vychutnat prožitek z dárku tím, že odkládá jeho rozbalení. Na zadní straně fotografie byl otisk kulatého razítka znázorňující stylizovanou zeměkouli s nápisem SVĚTOVÉ BIBLICKÉ CENTRUM, JERUZALÉM obkružujícím svět jako vrstva atmosféry; a vedle toho katalogové číslo.

Pak se vrátil zpátky k textu a dal se do čtení.

Připomínalo to luštění křížovky, skládání dílků výsledného tvaru tajenky. Jedno ze slov se v textu obzvláště vyjímal. Jedno slovo činilo ten nedlouhý text zcela výjimečným, jediné slovo, které se v celém Novém zákoně vyskytuje pouze čtyřikrát: *genemata*. Potomstvo. Pečlivě si to ověřil, ruce se mu trásly, když z knihovny vyjímal příslušný svazek. Z následujícího slova se uchovala pouhá tři písmena, ale o jeho významu ani tak nemohlo být pochyb: epsilon-chi-iota. E-Ch-I.

Echinos, tedy ježek.

Ta myšlenka ho rozesmála, hlasitý smích rezonoval v jinak prázdné místnosti. Potomstvo ježků. Rád by se v tu chvíli o ten žert s někým podělil, s někým, kdo by se dokázal zasmát tomuto vzrušujícímu objevu podobně jako on. Ale nikdo takový nebyl nablízku. V Leově okolí se rozléhaly pouze běžné kancelářské zvuky: bouchání dveří, hluk výtahu sjíždějícího do přízemí, hudba z vedlejší místnosti. Málem vyskočil od stolu a vyběhl ze dveří, aby někoho přivolal, kohokoli, s kým by mohl sdílet své vzrušení, ale nakonec zůstal sedět.

To slovo samozřejmě nebylo *echinos*; ve skutečnosti v textu stálo *echidnon*. Zmije. Potomstvo zmijí.

Zbytek pak už byl jednoduchý.

„Na něco takového jsem čekal celý svůj život,“ řekl Madeleine. „Na hmatatelný důkaz svědčící o tom, že evangelia, nebo přinejmenším jejich zdroj, předcházela židovské válce, což znamená, že obsahují skutečná očitá svědectví.“

„Ale to je přece samozřejmé.“

„Ale to vůbec není samozřejmé. Víte, co jméno Ježíš ve skutečnosti *znamená*?“

„Není to prostě jen jméno?“

Nesouhlasně zavrtěl hlavou. „Když začínáte s podnikáním, nejdřív vymyslíte příhodné jméno, název

podniku. Jména v sobě vždycky nesou nějaký význam. Ježíš je řecká forma jmen Jošua a Jehošua a znamená *Bůh je spása*. Takže vidíte, že se nabízí vykládat Ježíše jako pouhé ztělesnění víry v Boha spíše než jako historickou postavu. Pokud nejstarší rukopisy pocházejí teprve z prvního století, pokud i evangelia byla sepsána takhle pozdě (tedy řekněme poté, co se Pavel ujal svého úřadu), pak je celkem jednoduché osvojit si výklad, který je velmi často prezentován, tedy že Kristus je konstruktem prvotní církve, pouhá mytická postava, které byla dodána jakási historická identita sloužící pouze k tomu, aby jednodušší lidé snáze uvěřili.“

„A vy jste prokázal, že to tak není.“

Leo pokrčil rameny. „Od počátku bylo jasné, že tytohle fragmenty jsou velmi staré. Zcela jistě aspoň z druhého století. Vidíte tahle písmena?“ Madeleine ho pozorovala a poslouchala s maximální soustředěností. „To provedení nazýváme *zierstil*, dekorativní styl písma. Vidíte to písmeno gama? Typické přinejmenším pro druhé století. A také si všimněte, jak je vyvedeno písmeno ióta, tohle provedení vymizelo někdy ve druhém století a mě najednou docela zaskočila představa, že to, co vidíte na té fotografii, je starší než Rylandovy zlomky.“ Odvrátil pohled od fotografie. „A uvědomil jsem si, že tenhle nález je opravdová senzace. Jedná se o nejranější zachycení textu Nového zákona ve Svaté zemi, pravděpodobně je to nejstarší dochovaný text Nového zákona vůbec.“

Obrázky se k Leovi dostávaly po telefonních linkách. Jednou za pár dní se připojil na server Biblického střediska a našel tam dalších několik fotografií připravených k analýze, každý fragment nafocený dvakrát a opatřený katalogovým číslem, nic víc. Jedna z fotografií byla vždy ve vysokém rozlišení a trvalo dlou-

ho, než se celá načetla. Druhá byla datově skromnější a poskytovala celkový pohled na příslušný fragment. Zvrásněné úlomky papýru se před ním rozvíjely na obrazovce počítače a vznášely se ve světelném obdélníku jako kusy starých potřhaných hadrů; jako vlajkosláva z pradávné oslavy. Vytvářely iluzi skutečnosti. Člověk jasně rozeznával drobné stíny, které vrhaly na bílý podklad; místy bylo možné rozeznat jednotlivá vlákna odlupující se z roztřepených okrajů. Série fotografií připomínala řadu vlajek písčité barvy signalizujících zprávy z dávné minulosti jako nějaké zvláštní a tajemné světelné návěští:

... síto je v jeho ruce a... [svou pšenici shromáždí do]... sýpky, ale plevy spálí neuhasitelným ohněm...

Zlomky Evangelia podle Matouše, které lze patrně datovat do období židovské války a zničení Chrámu. Právě četl nejstarší známý text evangelia; o něčem podobném snil už jako dítě, bez otce a osamělý. Pohroužen ve svých myšlenkách, trávil hodiny v seminární kapli: snažil se navázat kontakt s Ježíšem jako historickou postavou.

Jako první přinesly tu zprávu britské *Timesy*: NOVÉ NÁLEZY Z OKOLÍ MRTVÉHO MOŘE POTVRZUJÍ PRAVOST NOVÉHO ZÁKONA. Bulvární noviny pojaly věc ještě stručněji: PAPYRY PROKAZUJÍ EVANGELIA. Jednalo se o menší senzaci, která se přetřásala na vnitřních stránkách novin prakticky na celém světě a kterou zpravidla v závěru zmiňovaly rozhlasové a televizní zprávy. Leo Newman se tísnil v potměšle vysílací místnosti římské redakce BBC a diskutoval s odosobněným hlasem redaktora, který k němu mluvil z londýnského ústředí a kladl mu otázky typu: „Čím tento nález činí Ježíšův příběh srozumitelnějším pro jednadvacáté století?“ Skupina

amerických biblických badatelů se zase pokoušela pomocí propracované počítačové analýzy prokázat, že nově objevené texty vůbec nemají křesťanský původ, nýbrž tvoří část dávno ztracené knihy proroka Ozeáše. Sám papež soukromě navštívil Institut, aby si prohlédl fotografie zlomků, a třesoucí se rukou učinil gesto požehnání nad hlavou otce Leo Newmana. „Lev v boji za pravdu,“ řekl poté. „Hlas pravdy pro nové tisíciletí.“

Pane, ochraň mě od hříchu pýchy, modlil se Leo, zatímco svět vstřebával šokové vlny, jež tlumeně rachotily kdesi v pozadí podobny vzdálené bouři.

Pozoroval ji, když procházela místností pro studium rukopisů, zářivý roj barev v prostředí ovládaném šedou a hnědou, ostrý řez pozemskosti v prostoru horlivé zbožnosti. „Nevkrádá se do toho všeho pachutí ambicióznosti, touhy po ocenění?“ Řekla to s lehkým despektem v hlase a se špetkou štiplavé ironie, která ho tak přitahovala. „Není v tom pýcha a ctižádost? Neměla by ve skutečnosti postačovat víra?“

„Možná že víra sama nikdy nestačí.“

„Co tím chcete říct? Nemáte snad dostatek víry? Jste přece kněz.“

„Nejde o nedostatek víry, ačkoli ten je nejspíš všudypřítomný. Jde o rušivé pronikání jiných, profánních věcí.“

Chvilí čekala, že bude ve své promluvě pokračovat, stála u okna a pozorovala ho se zbytkem toho, co byl původně úsměv na její tváři, se směsicí obav a zmatku. Po chvíli náhle zcela změnila tón. „Musím už jít,“ řekla a podívala se na hodinky. „Obávám se, že vás budu muset zanechat vašim textům.“ Začala si sbírat své věci – kabelku a šálu. Kde jen má deštník? Ach ano, ten přece musela odevzdat při vstupu do studovny rukopisů. „Moc vám děkuji, že jste mi ukázal, kde pracujete,

Leo. Bylo to skutečně fascinující. “Opět se v jejím hlase objevuje ráznost, ostrá proměna tónu, celé to vytváří znepokojivý pocit, že se v ní jedna osobnost průběžně proměňuje v jinou.

Leo vypnul počítač. „Myslím, že při odchodu vám nebudou kontrolovat obsah kabelky,“ poznamenal. „Ale měli by. Nevědí si rady s tím, jak v tomto smyslu přistupovat k ženám – nedokážou si představit, že žena, která sem vkročí, by tu něco ukradla.“

„Ale vy si to představit dovedete, že?“

„Dovedu si představit téměř cokoli. To byl vždycky můj hřích.“

„Je to vůbec hřích?“

„Nejsem si jistý. Ale asi ano, protože s tak velkou představivostí člověk tíhne k tomu vidět v lidech to nejhorší.“ Pokynul směrem k hlavním vchodovým dveřím. Vrátný jim věnoval nedbalý pohled ze své kukaně a vzápětí se vrátil k četbě sportovních novin.

„O mně také smýšlíte v těch nejtemnějších odstínech?“ zeptala se Madeleine. U východu z budovy se na okamžik zastavil. Naléhavost jejího odchodu najednou jako by pominula.

„O vás smýšlím pouze v nejlepším.“

„To je ovšem *velmi* nebezpečné.“ Dotkla se jeho paže. Mohla se také postavit na špičky a políbit ho na tvář, avšak právě na tomhle místě se to nezdálo vhodné, pod pamětní deskou zmiňující papeže, strohé a přísné otce a zprostředkovatele mezi Bohem a člověkem. A tak mu jen stiskla paži rychlým a energickým sevřením, řekla, že se zase brzy ozve, otočila se a vydala se úzkou uličkou pryč. Její podpatky klapaly po dláždění a nohy poněkud kolísaly na nevyzpytatelných dlažebních kostkách. A na něj v tu chvíli dolehl absurdní a pronikavý pocit ztráty.

3

Leo pohybující se ve společnosti žen třímajících pohárky s kávou, zatímco svatá Klára na to všechno ztrápeně shlíží shůry, jako kdyby byla pobouřena pohledem na jednoho ze sobě blízkých obklopeného triviálností a každodenností. Leo zdvořile odpovídající na zdvořilé dotazy (zejména o návštěvě římského pohřebiště pod kryptou Svatého Petra) a toužící po tom, aby se ukázala Madeleine a mluvila s ním. Cítil se jako pubescent, to na tom bylo nejvíc znepokojující. Připadal si jako teenager (příšerné slovo se svými kýčovitými transatlantickými konotacemi) snažící se upoutat pozornost starší dívky, která se právě prodírá skupinou žen se zneklidňující dospělou jistotou.

Nakonec se k němu přece jen pracovala. Téma římského pohřebiště bylo probráno a vyčerpáno. Ženy ve skupince obklopující Lea a Madeleine teď mezi sebou hovořily o svých rodinách, dětech, školách, domech, pomocnících v domácnosti a o dovolených. „Řekněte mi něco o sobě,“ požádala ho. „Smí se to vůbec? Z jakých rodin pocházejí kněží?“

„Myslím, že na mé rodině není vůbec nic zajímavého, byla byste zklamaná,“ ujistil ji. „Vaší rodině se nepodobá ani vzdáleně.“

„Netuším, co tím chcete naznačit. Nebyla to spokojená rodina? Všechny spokojené rodiny jsou stejné, ne? Kdo jen tohle řekl?“

„Tolstoj.“

„*Anna Karenina*, to je ono. Všechny spokojené rodiny jsou stejné; každá nespokojená rodina je nespokojená svým specifickým způsobem. Je to tak?“

Proč se ho na tohle ptá? Proč ji to zajímá? Ostatní ženy se pomalu začaly loučit a rozcházet. „Nezůstanete na oběd?“

„Nerad bych zneužíval vaší pohostinnosti.“

Zasmála se té poznámce, ale nijak na ni neodpověděla. Pozoroval, jak se usmívá a směje, potřásá si rukama s odcházejícími, nastavuje své jemné tváře k polibku na rozloučenou, dokonalá a pozorná hostitelka. Z fotky ve stříbrném rámečku umístěném na klavíru sledovali s úsměvem celou scénu Jack a obě dcery. Přistihl se při tom, že si zkouší představit drobné rituály jejího rodinného života, jak se asi Brewerovi k sobě chovají a o čem spolu mluví. Jeho představivost v těchto věcech byla nedostatečná, podvyživená a s minimem zkušeností, na které by se mohl odvolat. Jako kdyby při tom neoprávněně vstupoval na cizí teritorium, do míst ovládaných vlastními zvyklostmi, kde se mluví cizím jazykem, do míst, která ho přitahují svou neprobádaností. Ta představa ho uchvátila. Jeho vlastní rodina, ta nicotná a křehká pospolitost, představovala organismus na hony vzdálený její rodině, docela jinou instituci pronásledovanou minulostí, o které se nesmělo mluvit, a s dědictvím, které bylo zapovězeno zmiňovat.

„Povídejte,“ vyzvala ho Madeleine, když konečně odešla poslední z návštěvnic. „Povídejte a já budu poslouchat.“

A tak tedy začal. Považoval to za svého druhu zpověď, tok slov a vět, v nichž se prolínalo vysvětlování a pokání. Vyprávěl Madeleine o svém dětství čpícím zápachem odvanuté minulosti a přeplněném přehnanou pozorností zbožné ovdovělé matky, která nepřipouštěla jakékoli pronikání vlivů okolního světa s výjimkou

pravidelných návštěv nepozorných dětí na hodinách klavíru, které vedla. Domov má vždy svůj nezaměnitelný pach, směsici vůní a chutí: jeho domov byl prosycen vůní kadidla, která pevně ulpívala na matčiných šatech, když se každé ráno vracela ze mše, vůní, která ovládala ospalou domácí atmosféru. Svíce neustále zapálená před svatým obrázkem požehnané madony s děťátkem doplňovala pach domova voskovým odérem.

„To zní velmi irsky,“ poznamenala Madeleine.

„Ani irsky, ani nijak jinak. Byl to specifický výtvar mé matky. Její rodina byla původně židovská – Neumann, Newman. Její matka byla konvertitka.“

„Ale Newman je *vaše* jméno.“ Následovala chvíle ticha, v níž se zvažovaly důsledky Leova příběhu, otázky legitimacy a nelegitimity, výrazy, které kdysi hrávaly takovou roli. Ačkoli nevyřčena, vznášela se nad tím vším slova *nemanželské dítě*.

Nakonec se tomu tématu vyhnul. „Nikdy jsem svého otce nepoznal. Zemřel, ještě než jsem se narodil. Stal jsem se tak jediným mužem v domě. Pokud si vzpomínám, chodily k nám pouze dámské návštěvy: na bridžové dýchánky, na hodiny klavíru, pomocnice v domácnosti, občas telefonovaly dvě vzdálené sestřenice – staré panny nebo vdovy, nikdy jsem v tom neměl úplně jasno – to všechno byly ženy.“ Neuvážnost zповědi. Seděli na opačných koncích rozlehlého gauče, nohu přes nohu, Madeleine decentně vzhledem k sukni, kterou měla na sobě a která jí sahala k svítivým výstupkům česek, Leo spíše ležérně s kotníkem opřeným o koleno. „Nikdy předtím jsem o tom nemluvil, uvědomujete si to? Nejspíš se nikdy nenaskytla příležitost, řekl bych.“

„Nemusíte pokračovat. Pokud nechcete.“

„Má matka je mrtvá. Člověk by měl o mrtvých mluvit jen v dobrém.“

„Máte problém mluvit o své matce v dobrém?“

„Nikdy jsem skutečně neporozuměl teologickému základu téhle myšlenky. Ve skutečnosti má člověk spíše tendenci mluvit v dobrém o těch, kteří jsou naživu. Nechte mrtvé v klidu odpočívat, neříká nám tohle náš Pán?“

„Tak to zkuste.“

V tom, že Madeleine tohle všechno vyprávěl, nacházel zvláštní intimitu, bylo to jako zpověď naruby, kdy doufal, že Madeleine poskytne rozhřešení jeho vzpomínkám a celé jeho minulosti. „Zbožňoval jsem ji, samozřejmě. Neměl jsem prakticky na výběr. Své zlobné nálady, svůj sarkasmus a nevšímavost dokázala použít jako zničující zbraně. A stejně tak svou lásku. *Můj lve*, tak mě vždycky oslovovala, *můj statečný lvičku*. Dusila mě svými city, řekl bych. Láskou a pozorností, nepochybně; ale také minulostí, jejíž součástí jsem nebyl, nikdy mě do ní nevpustila.“

„Minulostí?“

„Znáte to: předkové, rodinné tragédie.“ Z Madeleine vyzařovala vnímavost, jako kdyby na něj působila jakousi přitažlivou silou, kterou ho k sobě přibližovala: jeho tajemství, minulost, celou jeho osobnost. „Povězte mi o tom něco víc.“

Nevybavoval si svou matku jako mladou ženu. V jeho vzpomínkách to byly pouze její oči, které v sobě nesly odlesk mládí: byly zářivě modré jako oči porcelánové panenky, pronikavě pozorující okolní svět skrze stárnoucí masku jejího obličejce, snad v údivu nad tím, jak rychle běží čas a tělo stárne a chátrá. Ale jinak si vzpomínal jenom na to, že byla vždycky upravená a dbala o svůj zevnějšek jako stárnoucí herečka, která se snaží zamlčet přibývajících léta. Kůži na tvářích měla jemnou a pružnou, pokrytou drobným chmýřím

připomínajícím povrch syra s ušlechtilou plísní; její ústa vymezená rtěnkou v sobě nesla odlesk ztracené sexuality, podobně jako umělecké dílo naznačuje křivky dřívější pevně tvarované postavy skrývající se pod uvažujícím povrchem. „Můj mužičku, můj *Männlein*, pojď ke mně a dej mamince pusu,“ říkala a její objetí těžce dýchalo kadidlem a růžovým olejem, který používala jako parfém. Když byl nemocný, spával u ní v posteli a v noci vedle sebe cítil její provoněné tělo zvláště kombinující vyzáblost s plností tvarů. A občas, když ho přivinula k nadrům, ji ten pocit (jaký vlastně pocit, jaká obava se skrývala za její dusivou pozorností?) přivedl k slzám, které deformovaly rysy její tváře jako déšť zkrápějící listy papíru, což vytvářelo smutný kontrast s jejím úpravným staromódním oblečením a hustými mosazně žlutými vlasy. Podobala se panence zanechané na dešti, říkal si tehdy; a tenhle pocit si ihned přidal na seznam nevhodných myšlenek, za které je třeba se kát. „Co se děje, matko?“ ptával se v takových situacích. „Pověz mi, proč pláčeš.“ Ale ona jenom statečně zavrtěla hlavou a ujistila ho, že její nálada nemá nic společného s čímkoli špatným, co Leo provedl, co by mohl provést nebo co by ho mohlo napadnout. Právě tohle neuchopitelné, co si nelze představit, jeho matku neustále pronásledovalo a stejně tak to pronásledovalo i Lea v jeho dětských modlitbách, které večer vkleče odříkával u své postele. „Tvůj otec, tvůj ubohý, nešťastný otec,“ vzdychala. A otec, muž nezpochybnitelné vážnosti, s tváří, z jejíž rysů vyzařoval smysl pro povinnost, na tuhle zvláštní dvojici shlížel z fotografií ve stříbrných rámečcích rozmístěných na klavíru, na příborníku, na krbové římsce. „Dívá se na nás, samozřejmě nás sleduje. Vidí nás, zná naše myšlenky, rozumí našim slabostem...“

„Jak jen jste tohle mohl přežít?“ zvolala Madeleine poté, co Leo dokončil své vyprávění, nicméně tahle

otázka zněla celkem nesmyslně. Osoba, kterou se Leo za jiných okolností mohl stát, samozřejmě nepřežila. Co přežilo, byla osoba, kterou se stal. Co přežilo, byl muž, který o několik let později spolu s téměř čtyřiceti ostatními uchazeči o kněžské svěcení pokorně ležel na kostelní podlaze před oltářem v očekávání biskupského požehnání. Jeho matka, oblečená do pohřební černi s tmavým závojem přes obličej (který už vyšel z církevní módy) a s pohřebními slzami v očích sledovala ten ceremoniál z první řady.

Radost? Extáze? Entuziasmus? Uhlazený, záhadný teologický pojem: francouzsky *enthousiasme* nebo pozdně latinsky *enthusiasmus*, v řečtině *enthousiasmos* původem ze slova *entheos*, tedy „posedlý dobrem, požehnaný“. Síla toho okamžiku, pocit prostoupení dobrem stejně silný a pohlcující jako obyčejná tělesná láska, pocit vyvrcholení násobně přesahující ubohý lidský orgasmus. Varovali ho před tím, samozřejmě: dávej si pozor na emoce, říkal Leovi jeho duchovní rádce – emoce plodí jen bolest a zradu.

„Proč pláčeš?“ zeptal se matky po skončení obřadu. „Nemá tohle být naopak radostná chvíle?“

„Pláču nad Leem, který už není,“ odpověděla. Biblicky znějící sdělení, které patřilo k tomu nejlepšimu, co kdy řekla.

Kostel Sester Panny milosrdné, stavba působivé čistoty a jednoduchosti ve městě překypujícím barokními ornamenty, kostel patřící komunitě vzdorující modernímu světu a odolné vůči mamonu a silám temnoty. V noci provozovaly řádové sestry vývařovnu polévky a útočiště pro nelegální přistěhovalce (Albánce, Maročany, Kurdy) a za dne bděly a modlily se; o sobotních večerech pak chrly zpovědi svých bezvýznamných hříchů a poklesků v tíživém prostoru zpovědnice, kde

na druhé straně zpovědní mřížky vsedě naslouchal otec Leo Newman. Byl to jakýsi relikv pastoračních povinností, které ještě vykonával, jako kdyby si tak chtěl připomínat cosi téměř zapomenutého pod nánosem studia textů a rukopisů: smysl toho všeho, lásku k bližnímu svému, která by měla být základem jeho profese. Během týdne luštil a pitval slova z minulosti, z doby před velkým rozkolem způsobeným židovskou válkou a zničením svatého města Jeruzaléma; zatímco v sobotu večer tohle všechno odsouval stranou a vydával se k sestrám do kláštera, nasadil si štólu a usedl ve strohé zpovědnici za mřížku, aby vyslechl jejich nicotné zpovědi. Následující den, vyzpovídáné a s kněžským požehnáním, vyměnily sestry své pracovní úbory za tradiční řádový šat a, podobny hejnu racků, usadily se v lavicích před oltářem, kde Leo celebroid mši.

Mezi věřícími sedělo pokaždé i pár cizích lidí: turisté přivábení bezchybnými zvonivými hlasy sborově zpívajících jeptišek; několik zbožných žen z nedalekého okolí; jeden dva bezdomovci; žebrající tuláci. A jednoho dne se mezi nimi objevila Madeleine BrewEROVÁ.

Seděla na samém konci dlouhé řady kostelních lavic ve stínu kůru, její zelené sako se nápadně vyjímalo v příšeří kostela, z rysů její tváře nebylo možné rozpoznat žádný konkrétní výraz. V průběhu kázání seděla bez pohnutí (Leo si vybral jako téma dopis svatého Pavla Galatejským představující záznam o prvním bratrovražedném sporu uvnitř církve) a za zvuků vrcholné části mše, při vzývání Beránka Božího, který přišel, aby sejmul hříchy světa, ve chvíli, kdy se hlasy řádových sester v mohutném hymnickém souzvuku vznášely nad hlavami přítomných, vyklouzla z lavice, aby se zařadila do fronty věřících čekajících na svaté přijímání.

Zástup se pomalu posouval kupředu.

„Il corpo di Cristo.“

Otec Newman pozvedl hostii do výše očí.

„*Il corpo di Cristo.*“

Hostie, *ostia*, jedna ze stop, pozůstatků, které se vynořují v moderním jazyce jako napůl skrytá slova vpitá do palimpsestů – *hostia*: rituální oběť. Kdysi vodili k oltáři býka ozdobeného girlandami, aby ho rituálně obětovali, a nyní si vystačíme s drobnou oplátkou, která možná ztělesňuje obětovaného Krista.

„*Il corpo di Cristo.*“

Někteří z věřících poníženě vztahovali ruce, aby převzali svatou oplátku; ostatní čekali, rty rozevřené, až jim bude hostie vložena do úst. Tahle dvojakost představovala zmatek způsobený liturgickou reformou, který se doposud nepodařilo odstranit.

„*Il corpo di Cristo.*“

Řádové sestry zatím zpívaly o Pánu a jeho převelikých památných činech; o Pánu, jenž je laskavý a plný soucitu; o tom, který nasytí ty, kdož ho bázně následují; o tom, který si je vědom přijatého závazku.

„*Il corpo di Cristo.*“

Madeleine Brewerová postoupila k oltáři a zastavila se u něj s rukama zdrženlivě před sebou ve zbožném gestu a s bradou jemně vystrčenou, jako by se chystala čelit zdrcující pravdě se vzdorem. Otevřela ústa a drobná, lesknoucí se špička jejího jazyka se jemně dotkla horního rtu.

„Tělo Kristovo,“ oznámil jí kněz. Mluvil anglicky, a aby nevznikla jakákoli pochybnost, pozdvihl onen nevelký kroužek, onu vložku lehkou jako křídlo motýla, aby ji před jeho přijetím spatřila.

„Amen,“ zašeptala.

Postoupil mírně vpřed a jemně uložil oplátku na lesknoucí se špičku jejího jazyka. Zavřela ústa. Opět semkla rty a hostie se rozplynula. Na moment zavřela oči. Poté mu věnovala letmý neosobní úsměv, obrátila

se a kráčela zpět prázdnou kostelní lodí k místu, kde původně seděla.

Initium sapientiae timor Domini, zpívaly řádové sestry: strach z Pána je počátkem moudrosti: správně činí ti, již ctí jeho Desatero přikázání.

Po skončení obřadu se Leo spěšně odebral do sakristie, aby se převlékl. Doufal (a byla to víra natolik tajná, že se mu téměř podařilo přesvědčit sebe sama, že není jeho), že Madeleine na něj počká; avšak kromě dvojice lhostejných turistů našel kostelní loď téměř prázdnou.

Rodiny a jejich síla. O rodinách přemýšlel Leo Newman často, o jejich zvláštní přitažlivosti, o tom, co znamenají dnes a co znamenaly kdysi. Rodiny jako výraz přirozené sobeckosti jednotlivce v mnohočetném vydání, jako výraz touhy člověka být ukotven nad rámec své ubohé tělesné schránky, aby se mu tak staly dostupnými věci a hodnoty, které by jinak zůstaly mimo jeho dosah – včetně budoucnosti. Rodiny jako ztělesnění života a rodiny jako arény smrti; rodiny coby výraz stvoření i zkázy; rodiny posilující lásku a rodiny jako zdroj nenávisti; rodiny jako počátek i konec.

Rodiny požívají v Novém zákoně výsadního postavení. Nacházíme zde například Herodovu rodinu stojící proti Ježíšově rodině. Podobnými otázkami se v těchto dnech Leo zabýval. Lámal si hlavu nad záležitostmi krve a následnictví. Promýšlel tenhle řetězec faktů, ten jemným pletivem protkaný trnový věnec pečlivě vybraný z ostružiní Nového zákona a předkládal ho k úvaze studentům Papežského biblického institutu: Ježíš pocházel z kněžské, královské rodiny; v novorozeneckém věku mu hrozila smrt z rukou Herodových, neboť díky svému rodinnému původu si mohl činit určitý nárok na izraelský trůn. Když mu bylo kolem třiceti, vzkypěl tento královský nárok prostřednictvím jeho

bratrance Jana, syna chrámového kněžího Zachariáše a ženy z Domu Davidova. Jan podnítil lidové povstání v Judeji a v Galileji. Ať už mělo primárně charakter náboženský nebo sekulární (tento rozdíl v tehdejší době prakticky neexistoval), Jan inicioval povstání, které narušilo tehdejší mocenské struktury. Napadl Herodova syna Antipu z důvodů mravních i dynastických a za to byl uvržen do vězení na vzdáleném břehu Mrtvého moře.

„Zkuste si položit otázku, proč Jan, který nebyl víc než poněkud posedlý kazatel, sehrál nakonec tak významnou roli?“ vyzval své studenty otec Leo Newman. Studenti rozpačitě poposedávali na židlích a při tom věřili ostrý zápach plíživé heterodoxie, tedy odchylky od správné církevní nauky. „Salome předváděla svůj hříšný tanec – její jméno známe od Josefa, charakteristiku tance pak od Marka a Matouše – a žádala Janovu hlavu, a když bylo její přání splněno, byl to právě Janův bratranec Ježíš, kdo se postavil do čela rodiny. ‚Jsi ty tím pravým nebo máme hledat někoho jiného?‘ ptali se ho.“

Zadíval se na své posluchače s jistou zvědavostí, jako kdyby to byli oni a ne on, od koho se očekává výkon. „Ten nárok nikdy nezpochybňujte,“ varoval je Leo Newman. „Byl nám seslán napříč staletími, prostřednictvím ústního podání i textů, jejich přepisů a komentářů, výkladu a shrnutí: nalezneme jej hned ve třech jazycích vyřezaný na štítku připevněném nad jeho hlavou, když visel na kříži: KRÁL ŽIDŮ.“

Někteří z posluchačů se po těch slovech pokřižovali.

„To byl onen nárok, pro který zemřel. Pokud by celý jeho příběh byl skutečnou dějinnou epizodou a evangelia pouhými historickými záznamy, pak by role našeho Pána nespočívala v ničem menším, ale ani větším, než v pokusu vymanit judejský trůn z rukou

koloniálních vládců a jejich místních satrapů a ovládnout jej, v prosbě směřované k Bohu Izraele, v návratu k duchu Makabejských.“

U této poznámky se na chvilku odmlčel. Právě nyní se z pouhé heterodoxie začalo stávat kacírství, neboť významnou skutečností je, že po Ježíšově smrti přešlo vůdcovství na jeho bratra Jakuba, zatímco církev neuznává v nazaretské rodině žádné sourozence, žádné další potomky věčně panenské Marie. A přece stojí psáno, například ve Skutcích apoštolů a v Josefu Flaviovi: Jan Ježíšovi; Ježíš Jakubovi. Dědictví a nástupnictví: janusovský rys rodin. Dědictví a nástupnictví: mlýnské kameny, které dítě rozdrť v prach.

Rodina a její síla. Madeleinina rodina používala svůj specifický žargon, praktikovala své výlučné zvyky. Leo Newman, kněz z Papežského biblického institutu, vnímal tyto skutečnosti jako cizinec v neznámé zemi. „Beano“ říkají, „podej bean“, čímž se rozumí „podej víno“. „Issma“ znamená „pojď sem“, následek času stráveného v Káhiře, kde Jack pracoval jako první tajemník velvyslanectví; Madeleine byla „za kašpara“, když byla zmatená, zatímco věci byly „famózní“, když byly zkrátka dobré, Jack byl „brepta“, když ostatním členům rodiny sděloval, aby mu dali pokoj. Jack byl bystrý a žoviální, muž s mozkem i svaly, člověk, který měl slovo *velvyslanec* vytesané přímo v srdci. Starší z jejich dcer, občasných slaměných sirotek umístěných v internátní škole v Anglii, byla pokřtěná jako Catherine, protože po svaté Kateřině se jmenovala kolež, na které Jack studoval v Oxfordu, v místě, kde, jak Leovi důrazně sdělil, povstala jeho nechuť k Anglosasům a láska k Madeleine. Vůči Madeleine se choval mírně pobaveně (oslovoval ji Maddy, což v angličtině může znít jako narážka odvozená od slova madness, tedy šílenství), zatímco ke svým dětem si vypěstoval poněkud neosobní vztah,

jako kdyby mezi jeho dvěma dcerami nebyl prakticky žádný rozdíl, jako kdyby to ve skutečnosti byly dva exempláře domácích mazlíčků. Z důvodů, které nikdy nebyly úplně zřejmé, oslovovali oba rodiče svou mladší dceru „Boot“; ale slovo *acusla* používali jako obecný výraz pro kteroukoli z dcer, neboť ten pochází z irského *a chuisle mo chroidhe*, což znamená „tep mého srdce“.

Proměna vztahu je záhadná záležitost, až příliš záhadná na to, aby ji bylo možné postihnout jedním slovem. Můžete ji zpětně promýšlet a interpretovat, podobně jako historik sleduje stopu minulých dějů, aby rozpoznal souvislosti, logicky uchopitelný vývoj; ale občas, ať se snažíme, jak chceme, žádnou souvislost a spojnici nenalézáme, že? Nemáme k dispozici nic víc než pár neuspořádaných faktů svědčících o existenci čehosi, maličkost se jeví stejně významná jako mnohem větší výseč zkoumaného jevu, detail určuje celek. Leo se stal rodinným známým, přítelem rodiny. Zvali ho na rodinné výlety, občasné oslavy, několik koncertů a podobně. Ale jestliže něčí známý může být stejně známý řady jiných lidí, pak přátelství je naopak výlučná záležitost vykazující vlastní skryté dimenze, své nezaměnitelné asonance. Leovi se stávalo, že větu, kterou začal ve svém stylu, nevědomky zakončil slovy, která by použila Madeleine. Pohlédl na ni a zjistil, že ho pozoruje s výrazem ohromení ve tváři, jako by se snažila najít význam slov v jeho projevu, kterým úplně nerozuměla. Usmáli se na sebe a zálibně při tom jeden na druhého pohlíželi. Běžný fyzický kontakt (nejjemnější dotyk prstů na zápěstí, sejmutí smítka z ramene) se proměnil v prožitek, který každý z nich vnímal s neobyčejnou silou.

„Připadám si tak trochu, jako bych měl svého soukromého kněze,“ komentoval Jack jednou Leovu přítomnost na rodinném výletu do zvlněné krajiny Colli Albani nedaleko Říma.

„Dobrotivé nebe, to snad ne,“ protestoval Leo a Madeleine vzápětí jeho slova zopakovala. Tahle zdvojená vyjádření prolétla jedno nad druhým a nebylo jasné, kdo z nich promluvil jako první. Tenhle souzvuk v sobě nesl nádech jisté trapnosti, jako kdyby je někdo přistihl v objetí a oni narychlo hledali nějakou výmluvu.

„Pokaždé se smějete stejným věcem,“ poznamenala Madeleinina starší dcera; a její slova pronesená s nádechem obvinění navodila chvíli všeobecného mlčení, jako by tím bylo řečeno něco, co mělo zůstat neodhaleno, utajeno, něco, co mělo odpočívat nedotčeno pod povrchem kryjícím záležitosti rodinné hanby.

Vlákno nahodilosti je nevyzpytatelné. Kdesi u Mrtvého moře hledala skupina bezvýznamných studentů a archeologů artefakty minulosti, na kolenou a v oblacích prachu prosívali písek a přitom našli první náznaky pozdější zkázy. Tou dobou kdesi v Římě sdílela jistá vdaná žena se suchopárným a poněkud bezbarvým knězem cosi těžko uchopitelného a nejednoznačného: vzájemné sympatie, smysl pro ironii, pochybnosti, pocit objevování.

„Mohu vám položit poněkud nebezpečnou otázku, Leo?“ zeptala se Madeleine, věnovala Leovi drobný irský úsměv a dívala se na něj svým nezaměnitelným způsobem s hlavou lehce nakloněnou ke straně. Otázky pokládané ve zpovědnici jsou nebezpečné, ale tahle otázka nepadla ve zpovědnici – zrodila se v naprostoto světském prostoru: v kuchyni Brewerových mezi prázdnými lahvemi a neumytými sklenicemi. Zpoza kuchyňských dveří k nim doléhal hluk večírku. Jack vykládal historku z jednání s jakýmsi italským ministerstvem, o absurditách tamního byrokratického systému, zkostnatělé hierarchii, nenápadných náznacích a pobídkách. „Není to ani tolik o tom, *koho* znáte,“ sly-

šel ho Leo vysvětlovat, „jako spíš o tom, koho si oni *myslí*, že znáte.“

„Mohu tedy?“

„Určitě.“

Na chvíli se odmlčela, jako kdyby sbírala odvahu. „Stal jste se knězem, protože nemáte rád ženy?“

Leo cítil, že ve tvářích lehce rudne, a také jemný závan rozladění. „Ne, to samozřejmě nebyl ten důvod.“

Do kuchyně vešla služebná s prázdným tácem a Madeleine s ní prohodila pár stručných vět v neumělé italštině. Když zase odešla, Leo si uvědomil, že ho Madeleine zvědavě pozoruje, jako by stála před abstraktní malbou a pokoušela se pochopit její smysl. Vypadalo to, že naznačené téma zdaleka nepovažuje za uzavřené. „Ale není to ve skutečnosti tak? Že je nemáte rád?“

„Nejsem homosexuál, pokud máte na mysli tohle.“

Odvrátila pohled a překotně se na chvíli věnovala podnosu s jednohubkami. „Omlouvám se. Neměla jsem se takhle ptát. Omlouvám se, pokud jsem vás urazila.“

„Neurazila jste mě.“

„Ale ano. Vím to lépe než vy sám. Ale prostě jsem se potřebovala zeptat. Nejspíš je to obtížné pochopit, ale chtěla jsem to vědět.“

Díval se za ní, když opouštěla kuchyň a vcházela do hluku probíhajícího večírku, pozoroval tu rychlou a dokonalou změnu nálady, když ji ve vedlejší místnosti uvítal smích a šum hlasů. Díval se za ní a myslel při tom na Elise. Po celý svůj život se snažil vytěsnit její obraz do hlubin nevědomí, ale přesto občas vyplul na povrch. Elise, jež málem způsobila prolomení bariér, které si v dospívání stanovil; Elise, jež téměř zvrátila jemné předivo vznešenosti, která je klíčem k celibátu. I po všech těch letech si přesně vybavoval její

obraz, jako kdyby seděla na křesle vedle něj v záplavě postav na Madeleinině večírku, kolena cudně u sebe, kožené stěevíce pečlivě jedna vedle druhé. Bylo mu devatenáct a jí pouhých patnáct. Nádherně a tajemně klopila zrak, načervenalé tváře možná přibarvené tvářenkou, výrazné řasy a jemný tmavý odstín kůže lemující horní ret. Malá klavíristka. Hrávala „Für Elise“, jednak proto, že skladba obsahovala její jméno, ale především proto, že to byl jediný kus, který slušně zvládala, neboť, jak říkala jeho matka, byla příliš líná cvičit.

Od lenosti je jen krůček k hříšnosti, opakovala často Leo-va matka.

Odstraň příležitost hřešit a vyhneš se hříchu, prohlašovala také.

Ale co s pamětí? Jak odstranit paměť?

Jednoho dne o velikonočních svátcích přišla Elise k Newmanovým do bytu. Leo se s ní před tím nikdy nesetkal, nikdy ji neviděl, a když otevřel dveře a spatřil ji, jak stojí před dveřmi na rohožce s poněkud nepřímým nápisem VÍTEJTE, netušil, kdo to vlastně je. Dívka v kožených stěevících měla nohy trochu do „x“. Modré květované šaty s mašlí na zádech, už ne dětské, ještě ne dospělé, nabízely velmi prostorný výstřih hojně vyplněný pevným poprsím. Když otevřel dveře, dívka se lehce začervenala. Dodnes si vzpomíná, že vzápětí se stejná červeň nahrnula i do jeho tváří.

„Je paní Newmanová doma?“

„Momentálně není, odešla.“

„A kdo jste vy?“

„Její syn.“

„Mám teď mít hodinu klavíru.“

„Myslel jsem, že vám telefonovala, aby ji zrušila.“

Dívka zavrtěla hlavou. „Ne,“ odpověděla. „Ne, nikdo nevolal.“